

C.Y.S.A.G. - CYNGOR YMGYNHOROL SEFYDLOG AR ADDYSG GREFYDDOL

04/02/2025

Presenoldeb :

Y Cyngorwyr : Menna Baines, Dewi Jones, Paul Rowlinson, Anne Lloyd-Jones, John Pughe Roberts a Elin Walker Jones.

Eraill:

Cristnogol a Chrefyddau Eraill ac Argyhoeddiadau Athronyddol Anghrefyddol : Eurfryn Davies (Undeb Bedyddwyr Cymru).

Athrawon :

Swyddogion : Buddug Mair Huws (Swyddog Adnoddau Cynorthwyol a Chlerc CYSAG), Rhodri Jones a Jasmine Jones (Swyddogion Gwasanaethau Democratiaeth).

Aelodau Cyfetholedig: Eleri Moss (Penaethiaid Uwchradd).

HEFYD YN BRESENNOL:

Eitem 7: Dr Gareth Evans-Jones

1. GWEDDI NEU FYFYRDOD TAWEL

Agorwyd y cyfarfod gyda gweddi o fyfyrddod gan y Cynghorydd Anne Lloyd-Jones.

2. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan:

- Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg)
- Nick Sissons (Yr Eglwys Fethodistaidd)

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

4. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

5. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod o'r Pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 19 Tachwedd 2024 fel rhai cywir.

6. ADRODDIAD BLYNYDDOL CYSAG GWYNEDD 2023/24

Penderfynwyd gohirio'r eitem hon i'r cyfarfod nesaf.

7. DIWEDDARIAD AR ADRODDIAD DDARPARIAETH ADDYSGU CREFYDD, GWERTHOEDD A MOESEG MEWN YSGOLION YNG NGHYMRU

Cyflwynwyd yr eitem gan Dr Gareth Evans-Jones, gan dynnu sylw at y prif bwyntiau canlynol:

Agorwyd y cyflwyniad drwy roi cyd-destun ynghylch y Canolfan Genedlaethol Addysg Grefyddol Cymru, a gafodd ei hail-lansio ym mis Awst 2023 yn Eisteddfod Genedlaethol Llŷn ac Eifionydd. Adroddwyd mai amcan y Ganolfan yw hybu astudiaeth, gwybodaeth ac ymwybyddiaeth o'r amrywiaeth o draddodiadau crefyddol, gwerthoedd a thraddodiadau athronyddol sy'n bodoli yng Nghymru a'r byd ehangach.

Nodwyd bod y Ganolfan, dros y flwyddyn ddiwethaf, wedi trefnu a chynnal sawl sesiwn a nifer o weithgareddau:

- Trefnwyd sesiwn adolygu Lefel A fewnol i fyfyrwyr Ynys Môn, Gwynedd a Sir Gaerfyrddin.
- Cynhaliwyd pythefnos o sesiynau adolygu Lefel A ar-lein, gan gwmpasu 24 sesiwn ar Athroniaeth, Moeseg a Bwdhaeth.
- Darparwyd hyfforddiant DPP i athrawon ar addysgu Bwdhaeth ac Hindŵaeth.
- Cynhaliwyd ysgol haf ar-lein ym mis Gorffennaf, gyda 15 o ddarlithoedd i gyflwyno myfyrwyr i bynciau lefel prifysgol mewn athroniaeth, moeseg a chrefydd.
- Cynhaliwyd panel ar addysgeg yr Holocost, a threfnwyd sgwrs ar-lein gan un o oroeswyr yr Holocost ar gyfer ysgolion uwchradd.
- Trefnwyd sgysiau arbennig gyda Nerys Siddall (Mary Jones) a Hanan Issa (Bardd Cenedlaethol Cymru).
- Cynhyrchwyd adnodd addysgiadol 'Heddwch yn ein Haddysg', sef cronfa o wersi a deunyddiau ar gyfer myfyrwyr Blwyddyn 7/8/9 i'w defnyddio yng nghyd-destun pwnc Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg neu fel rhan o'r cwrs Dyniaethau Cymysg.
- Cynhyrchwyd 10 blwch arteffactau crefydd-benodol ar gyfer addysgu prif grefyddau'r byd, sydd ar gael i'w benthyg i ysgolion.

Esboniwyd bod y prosiect ymchwil wedi'i ddatblygu o ganlyniad i geisiadau athrawon ysgolion i'r Ganolfan i gael eu cynorthwyo ynglŷn â'u hanghenion penodol ar gyfer addysgu Safon Uwch, Addysg Grefyddol ac Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg (CGM) yn yr adrannau iau hyd at TGAU. Nodwyd bod y prosiect ymchwil wedi para naw mis ac yn edrych ar ddarpariaeth addysgu CGM ledled Cymru. Nodwyd mai diben yr holiadur oedd cael gwell syniad o'r heriau y mae athrawon yn teimlo eu bod yn eu hwynebu, pa gryfderau sy'n bodoli, a pha agweddau sy'n wan ar hyn o bryd, er mwyn i'r Ganolfan allu ymateb a chynnal cyfres o sesiynau datblygu.

Amlygwyd bod 58 o ysgolion wedi ymateb, ond gan fod nifer yr ysgolion uwchradd a ymatebodd yn uwch, penderfynwyd llunio adroddiad ar sail y data uwchradd. Nodwyd bod enghreifftiau da o athrawon yn manteisio ar ac ymgysylltu â chyfleoedd hyfforddiant, ond bod enghreifftiau hefyd a oedd yn codi pryderon.

CYSAG Dydd Mawrth, 4 Chwefror 2025

Nodwyd bod y pwnc CGM yn cael ei addysgu naill ai fel pwnc annibynnol neu fel rhan o gynllun Dyniaethau Cymysg hyd at TGAU, gan fod y TGAU yn parhau i fod yn Addysg Grefyddol. Amlygwyd bod pryder wedi codi o ganlyniad i hyn ynglŷn â cholli arbenigedd pwnc ac ynghylch y ffaith bod athrawon sy'n addysgu'r pwnc heb gael eu hyfforddi'n ddigonol. Nodwyd bod hyfforddiant wedi'i greu er mwyn addysgu'r pwnc o fewn Dyniaethau Cymysg ond nid yn unigol. Ymhelaethwyd bod y diffyg hyfforddiant hwn yn peri pryder gan fod natur y pwnc mor sensitif.

Nodwyd mai un gwerslyfr CGM swyddogol sy'n bodoli – yn Saesneg, heb fersiwn cyfrwng Cymraeg cyfatebol. Nodwyd nad yw wedi derbyn sêl bendith CBAC na Llywodraeth Cymru - yr esboniad a gynigiwyd ganddynt oedd nad oes angen un gwerslyfr ar gyfer pawb o ystyried natur holistig y cwricwlwm yng Nghymru. Ehangwyd bod cais i gyfieithu'r gwerslyfr wedi'i wrthod gan y cyhoeddwr.

Nodwyd bod heriau systematig yn bodoli o fewn CGM, yn benodol o ran yr ansicrwydd ynghylch y term 'mandadol' a'r amser statudol sydd angen ei roi i'r pwnc, gan nad oes eglurhad clir o beth mae hyn yn ei olygu. Ymhelaethwyd, ar gyfartaledd, nad yw CGM yn derbyn yr un dyraniad amser â phynciau eraill.

Tanlinellwyd bod rhai ysgolion yn dal i roi'r hen ofynion statudol o un awr yr wythnos i bob disgybl, tra bod ysgolion eraill yn rhoi dim ond un awr y flwyddyn. Nodwyd bod amwysedd ynghylch dilyniant RVE a dulliau asesu wedi gadael addysgwyr yn chwilio am ganllawiau cliriach a strategaethau trawsgwricwlaidd.

Adroddwyd bod y Ganolfan yn cynnal sgysiau gyda CYSAGau ynglŷn â chanfyddiadau'r ymchwil ynghylch sut i helpu. Mynegwyd bod canfyddiadau'r adroddiad wedi derbyn beirniadaeth gan gyngor canolog CYSAGau, gan ei gyhuddo o fod yn rhy negyddol ac nid yn adlewyrchiad teg o'r farn gyffredinol oherwydd y nifer a oedd wedi ymateb i'r holiadur.

Nodwyd bod y Ganolfan wedi cymryd camau i gynhyrchu ail adroddiad, i geisio cynnal ymweliadau a sgysiau unigol ag athrawon er mwyn clywed mwy am farn athrawon. Tanlinellwyd bod y sgysiau hyn yn mynd i fod yn hollol gyfrinachol, ac mae gan athrawon hawl tynnu eu cyfraniadau yn ôl ar unrhyw adeg. Nodwyd bod chwe ymweliad wedi'u cynnal hyd yma, gan ganolbwyntio'n benodol ar Ogledd-Orllewin Cymru yn ystod y cyfnod hwn o'r ymchwiliad. Ymhelaethwyd eu bod yn chwilio am athrawon bodlon mewn ysgolion uwchradd sy'n dysgu CGM, Dyniaethau Cymysg neu Addysg Grefyddol i gymryd rhan yn yr ymchwiliad, gan ofyn i GYSAG Gwynedd rannu'r alwad hon gydag athrawon yng Ngwynedd.

Nodwyd sawl mater arall sydd wedi codi ac yn peri pryder:

- Bod cwrs byr TGAU wedi'i ddiddymu.
- Bod rhai ysgolion ddim yn cynnig Addysg Grefyddol o gwbl fel pwnc TGAU.
- Bod rhai ysgolion yn cynnig Astudiaethau Cymdeithasol yn lle Addysg Grefyddol oherwydd eu bod yn swnio'n fwy difyr.
- Bod y TGAU Addysg Grefyddol newydd, er ei fod yn cynnwys agweddau diddorol, hefyd yn cynnwys rhai sydd wedi dyddio (e.e. dim sôn am ddeallusrwydd artiffisial).

Nodwyd bod y Ganolfan wedi dechrau ymateb i rai o'r pryderon sydd wedi'u codi yn yr adroddiad. Nodwyd bod y Ganolfan yn cydweithio â CHYSAG Conwy ac Abertawe i ddarparu sesiynau fin nos ar wahanol agweddau ar CGM. Nodwyd ymhellach ei bod wedi creu cynllun

CYSAG Dydd Mawrth, 4 Chwefror 2025

mentoriaeth athrawon. Nodwyd y byddai, ym mis Chwefror 2025, rhaglen fentora am ddim yn cael ei lansio i athrawon fydd yn gorfod addysgu Astudiaethau Crefyddol ar lefel TGAU ond nad ydynt wedi'u hyfforddi mewn AC/AG/CGM.

Ymhelaethwyd fod y cynllun yn para 15 mis, gyda dyddiad cau cyflwyno cais ym mis Ebrill 2025 a diwrnod dechrau'r cynllun ym mis Medi 2025. Nodwyd bod lle i 20 ar y cwrs hwn, gyda'r gobaith o ymestyn y cynllun i gymhwyso Safon Uwch o'r flwyddyn nesaf ymlaen, gan ddibynnu ar gael mwy o nawdd. Amlinellwyd bod modd rhannu gwybodaeth am ddatblygiadau'r cwrs gydag aelodau'r CYSAG os dymunir.

Nodwyd ymhellach bod y Ganolfan yn cynnal Sesiynau Adolygu Safon Uwch a Safon Uwch-Gyfrannol yn ystod y Pasg, wrth ganolbwyntio ar y meysydd Bwdhaeth, Athroniaeth, Moeseg a Christnogaeth

Mynegwyd bod y Ganolfan yn barod i ymateb i unrhyw ymateb neu alwad am y canlynol drwy gyfrwng y Saesneg, yn Gymraeg neu'n ddwyieithog:

- Ymweld ag ysgolion.
- Darparu sesiynau adolygu/hyfforddiant.
- Rhannu adnoddau.
- Cyfeirio at fudiadau/mannau perthnasol.

Nodwyd bod digwyddiad ar 11 Mehefin ar gyfer ysgolion cynradd yn benodol, lle bydd sesiynau amrywiol yn edrych ar gynefin ac y bydd cyfeiriad at nifer o lefydd yng Ngwynedd a enwyd ar ôl manau o'r Beibl. Nodwyd ymhellach bod, yn ystod y prynhawn (6.00y.h. – 9.30y.h.), cynhadledd i'r cyhoedd i edrych ar dirweddau beiblaidd yn ehangach.

Diolchwyd am y diweddariad cynhwysfawr. Cytunwyd i helpu drwy ofyn i GYSAG Gwynedd rannu'r alwad am athrawon i gymryd rhan yng ngham dau o'r ymchwil. Holwyd ynglŷn â beth mae'r Ganolfan yn ei wneud i geisio cynyddu'r niferoedd o fyfyrwyr sy'n dewis Addysg Grefyddol ar gyfer TGAU, gan fod tystiolaeth yn dangos bod y niferoedd sy'n mynychu'r cyrsiau'n gostwng.

Cytunwyd bod y niferoedd sy'n dewis astudio Addysg Grefyddol yng Nghymru yn lleihau ar bob lefel, yn enwedig drwy gyfrwng y Gymraeg. Nodwyd bod cyfle wedi'i fethu wrth greu'r TGAU newydd i wreiddio'r pwnc yn y byd go iawn. Nodwyd ymhellach bod diffyg dilyniant gan fod y TGAU wedi dewis cadw'r enw Addysg Grefyddol ac nid ei newid i CGM. Mynegwyd bod cyfle i godi diddordeb pan gaiff Lefel A newydd ei gyhoeddi fewn dwy flynedd, gan ei ddiweddarau i adlewyrchu'r byd modern sy'n dal i gadw'r cyfanrwydd pynciol.

Mynegwyd diolch pellach am y cyflwyniad a'r adroddiad, wrth fynegi bodlonrwydd am y drafodaeth. Cymeradwywyd y teitl newydd, CGM, gan nodi ei fod yn adlewyrchu cyd-destun modern. Mynegwyd parodrwydd i roi cymorth mewn unrhyw fodd gyda'r gwaith mae'r Ganolfan yn ei wneud. Diolchwyd am y sylwadau, gan nodi mai'r prif gymorth y dymunir ei dderbyn yw ynglŷn â'r ail adroddiad, yn benodol o ran ymgysylltu ag athrawon i gymryd rhan yn yr ymweliadau cyfrinachol. Nodwyd mai ei brif bwrpas yw rhoi llais i athrawon er mwyn amlygu'r problemau sydd yn bodoli o fewn y maes.

Nodwyd bod un ysgol yn y Gogledd, flynyddoedd lawer yn ôl, wedi atal cynnig Addysg Grefyddol fel pwnc Lefel A oherwydd diffyg staffio, gan nodi eu bod erbyn hyn wedi cyrraedd sefyllfa debyg ynghylch TGAU. Cwestiynwyd a oes modd gwneud rhywbeth gyda phlant iau i

CYSAG Dydd Mawrth, 4 Chwefror 2025

geisio codi diddordeb i barhau gyda'r pwnc ar lefelau uwch. Mynegwyd parodrwydd ar ran yr Adran Addysg i gynorthwyo drwy gynnal sesiynau i danio diddordeb yn y pwnc gyda disgyblion Blwyddyn 8/9 cyn iddynt wneud penderfyniadau TGAU.

Cytunwyd y byddai hyn yn syniad da a bod angen trafodaeth bellach. Nodwyd bod CYSAG Abertawe wedi adrodd am sawl ysgol sydd wedi profi diffyg staffio mewn Addysg Grefyddol ar ôl i athrawon y pwnc ymddeol.

Cwestiynwyd Dr Gareth Evans-Jones ynglŷn â'r sylw bod yr ymateb gan CYSAGau Cymru wedi bod yn negyddol ei agwedd. Nodwyd, mewn ymateb, bod sawl aelod craidd wedi beirniadu bod camliwio wedi bod ar yr adroddiad. Nodwyd bod sawl aelod o Fwrdd Rheoli CYSAGau Cymru ynghlwm â Chwricwlwm Newydd Cymru a CGM, ac yn hynod gefnogol o'r dull Dyniaethau Cymysg. Ymhelaethwyd bod CYSAGau Cymru bellach wedi rhyddhau holiadur ei hun er mwyn clywed barn athrawon. Mynegwyd bod hyn yn gadarnhaol gan ei bod yn bwysig cael cymaint o ymateb ag sy'n bosibl, ond nodwyd fod rhai o'r cwestiynau yn arweiniol. Nodwyd mai bwriad adroddiad y Ganolfan yw bod mor ddiduedd â phosibl. Nodwyd bod adroddiad CYSAGau Cymru wedi'i dderbyn gan GYSAG Gwynedd ac y caiff ei rannu gyda'r aelodau cyn bo hir.

Gwahoddwyd Dr Gareth Evans-Jones i fynychu eto ar adeg ddiweddarach i roi diweddariad pellach yn dilyn ail gam o'i waith ymchwil.

Dechreuodd y cyfarfod am 3.40 y.p. a daeth i ben am 4:50 y.p.

CADEIRYDD